

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

9 noiembrie 2023 *

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie penală – Directiva 2012/13/UE – Dreptul la informare în cadrul procedurilor penale – Articolul 6 – Dreptul la informare cu privire la acuzare – Articolul 6 alineatul (4) – Modificare a informațiilor oferite – Modificarea calificării infracțiunii – Obligația de a informa în timp util persoana acuzată și de a-i oferi oportunitatea de a-și prezenta argumentele asupra noii calificări avute în vedere – Exercitarea efectivă a dreptului la apărare – Echitatea procedurii – Directiva (UE) 2016/343 – Consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale – Articolul 3 – Prezumția de nevinovăție – Articolul 7 alineatul (2) – Dreptul de a nu se autoincrimina – Articolul 47 al doilea paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Cerința de imparțialitate a instanței penale – Recalificarea infracțiunii la inițiativa instanței penale sau la propunerea persoanei acuzate”

În cauza C-175/22,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Spetsializiran nakazatelen sad (Tribunalul Penal Specializat, Bulgaria), prin decizia din 8 martie 2022, primită de Curte în aceeași zi, în procedura penală împotriva

BK,

cu participarea:

Spetsializirana prokuratura,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul C. Lycourgos (raportor), președinte de cameră, doamna O. Spineanu-Matei, domnii J.-C. Bonichot și S. Rodin și doamna L. S. Rossi, judecători,

avocat general: doamna T. Ćapeta,

grefier: doamna R. Stefanova-Kamisheva, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 2 martie 2023,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru guvernul ceh, de M. Smolek și J. Vlácil, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: bulgara.

– pentru Comisia Europeană, de E. Rousseva și M. Wasmeier, în calitate de agenți,
după ascultarea concluziilor avocatei generale în ședința din 25 mai 2023,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 6 alineatele (3) și (4) din Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale (JO 2012, L 142, p. 1), precum și a articolului 47 al doilea paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri penale inițiate împotriva lui BK pentru fapte calificate inițial drept corupție în rechizitoriul întocmit de Ministerul Public, dar pentru care instanța de trimitere intenționează să rețină calificarea de înșelăciune sau pe cea de trafic de influență.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2012/13

- 3 Considerentele (3), (9), (14) și (27)-(29) ale Directivei 2012/13 enunță:
 - „(3) Punerea în aplicare a principiului recunoașterii reciproce a deciziilor în materie penală implică faptul că fiecare stat membru are încredere în sistemele de justiție penală ale celorlalte state membre. Întinderea recunoașterii reciproce depinde, în mare măsură, de o serie de parametri care includ mecanisme de protecție a drepturilor persoanelor suspectate sau acuzate și standarde minime comune necesare pentru facilitarea aplicării principiului recunoașterii reciproce.
 - [...]
 - (9) Articolul 82 alineatul (2) [TFUE] prevede instituirea unor norme minime aplicabile în statele membre care să faciliteze recunoașterea reciprocă a hotărârilor judecătorești și a deciziilor judiciare, precum și cooperarea judiciară și polițienească în materie penală la scară transfrontalieră. Articolul respectiv prevede că «drepturile persoanelor în procedura penală» reprezintă o materie în care pot fi instituite norme minime[.]
 - [...]
 - (14) [...] [Prezenta directivă] stabilește standarde minime comune ce urmează a fi aplicate în domeniul informării cu privire la drepturi și la acuzare, care vor fi aduse la cunoștința persoanelor suspectate sau acuzate de a fi comis o infracțiune, în vederea consolidării încrederii reciproce a statelor membre. Directiva dezvoltă drepturile prevăzute în [c]artă,

în special articolele 6, 47 și 48 din aceasta, prin întemeierea pe articolele 5 și 6 din [Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950,] astfel cum au fost interpretate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. [...]

[...]

- (27) Persoanele acuzate de săvârșirea unei infracțiuni ar trebui să primească toate informațiile referitoare la acuzare, astfel încât să-și poată pregăti apărarea și să se garanteze echitatea procedurilor penale.
- (28) Informațiile puse la dispoziția persoanelor suspectate sau acuzate cu privire la fapta penală de a cărei comitere sunt suspectate ar trebui să fie furnizate cu promptitudine, cel târziu înainte de primul lor interogatoriu oficial, de către poliție sau de către o altă autoritate competentă, și fără a aduce atingere desfășurării anchetei în curs. Ar trebui furnizată o descriere suficient de detaliată a faptelor, inclusiv, dacă se cunosc, a momentului și [a] locului, referitoare la infracțiunea de a cărei comitere sunt suspectate sau acuzate persoanele, precum și a încadrării juridice posibile a infracțiunii prezumate, având în vedere etapa procedurilor penale în care se furnizează o astfel de descriere, astfel încât să se garanteze caracterul echitabil al procedurilor menționate și să se permită exercitarea efectivă a dreptului la apărare.
- (29) În cazul în care, în cursul procedurilor penale, detaliile acuzării se modifică într-o măsură care să afecteze în mod substanțial poziția persoanei suspectate sau acuzate, modificările ar trebui să i se comunice persoanei respective atunci când este necesar pentru garantarea caracterului echitabil al procedurilor și la timp pentru a permite exercitarea efectivă a dreptului la apărare.”

4 Articolul 1 din Directiva 2012/13, intitulat „Obiectul”, are următorul cuprins:

„Prezenta directivă instituie norme privind dreptul la informare al persoanelor suspectate sau acuzate cu privire la drepturile lor în cadrul procedurilor penale și la acuzarea care le este adusă. Aceasta stabilește, de asemenea, norme privind dreptul la informare al persoanelor vizate de un mandat european de arestare cu privire la drepturile lor.”

5 Articolul 3 din această directivă, intitulat „Dreptul la informare cu privire la drepturi”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre se asigură că persoanele suspectate sau acuzate sunt informate prompt cu privire la cel puțin următoarele drepturi procedurale, astfel cum se aplică în dreptul intern, pentru a asigura posibilitatea exercitării efective a drepturilor respective:

- (a) dreptul de a fi asistat de un avocat;
- (b) orice drept la consiliere juridică gratuită și condițiile pentru obținerea unei astfel de consilieri;
- (c) dreptul de a fi informat cu privire la acuzare, în conformitate cu articolul 6;
- (d) dreptul la interpretare și traducere;

(e) dreptul de a păstra tăcerea.”

- 6 Articolul 6 din directiva menționată, intitulat „Dreptul la informare cu privire la acuzare”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că persoanele suspectate sau acuzate primesc informații cu privire la fapta penală de a cărei comitere acestea sunt suspectate sau acuzate. Informațiile respective se furnizează cu promptitudine și cu detaliile necesare pentru a se putea garanta caracterul echitabil al procedurilor și exercitarea efectivă a dreptului la apărare.

[...]

(3) Statele membre se asigură că, cel târziu la prezentarea fondului acuzării în instanță, se oferă informații detaliate cu privire la acuzare, inclusiv natura și încadrarea juridică a infracțiunii, precum și forma de participare a persoanei acuzate.

(4) Statele membre se asigură că persoanele suspectate sau acuzate sunt informate cu promptitudine cu privire la orice modificare a informațiilor oferite în conformitate cu prezentul articol, acolo unde este necesar pentru a garanta caracterul echitabil al procedurilor.”

Directiva (UE) 2016/343

- 7 Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale (JO 2016, L 65, p. 1) are ca obiect printre altele, potrivit articolului 1 litera (a) din aceasta, să stabilească „norme minime comune” privind „anumite aspecte ale prezumției de nevinovăție în cadrul procedurilor penale”.

- 8 Articolul 3 din această directivă, intitulat „Prezumția de nevinovăție”, prevede:

„Statele membre se asigură că persoanele suspectate și acuzate beneficiază de prezumția de nevinovăție până la dovedirea vinovăției conform legii.”

- 9 Articolul 7 din directiva menționată, intitulat „Dreptul de a păstra tăcerea și dreptul de a nu se autoincrimina”, prevede la alineatul (2):

„Statele membre se asigură că persoanele suspectate și acuzate au dreptul de a nu se autoincrimina.”

Dreptul bulgar

- 10 Articolul 287 alineatul (1) din Nakazatelno-protsesualen kodeks (Codul de procedură penală), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumit în continuare „NPK”), prevede:

„Procurorul întocmește un nou act de acuzare în cazul în care constată, în cursul anchetei judiciare, că există motive pentru a modifica substanțial descrierea situației de fapt din actul de acuzare sau pentru a aplica o lege care sancționează infracțiuni mai grave.”

- 11 Potrivit articolului 301 alineatul (1) punctul 2 din NPK, atunci când pronunță hotărârea, instanța competentă examinează și soluționează aspectul dacă fapta constituie o infracțiune și pe cel al calificării sale juridice.

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 12 La 26 februarie 2021, Spetsializirana prokuratura (Parchetul Specializat, Bulgaria) a sesizat instanța de trimitere cu un rechizitoriu împotriva lui BK pentru fapte calificate drept corupție care ar fi fost săvârșite în cadrul funcției sale de anchetator de poliție.
- 13 Potrivit constatărilor stabilite în rechizitoriu, BK a solicitat o sumă de bani de la doi suspecți pentru a îndeplini următoarele două acte în cadrul exercitării atribuțiilor sale. Pe de o parte, BK ar fi propus emiterea unui aviz favorabil cu privire la cererile suspecților de restituire a vehiculelor care ar fi fost utilizate pentru săvârșirea unei infracțiuni și să le restituie aceste vehicule după autorizarea procurorului. Pe de altă parte, BK le-ar fi propus de asemenea celor doi suspecți să nu îi considere persoane acuzate de infracțiunea de care erau suspectați.
- 14 Spetsializirana prokuratura (Parchetul Specializat) a calificat aceste fapte drept corupție săvârșită de un anchetator de poliție prin intermediul unui șantaj prin abuz de putere. Sancțiunile aplicate pentru această infracțiune ar fi închisoarea de la trei la cincisprezece ani, amendă până la 25 000 de leva bulgărești (BGN) (aproximativ 12 500 de euro), confiscare de până la jumătate din bunurile persoanei condamnate, precum și o decădere din drepturi.
- 15 BK s-a opus acestei calificări. El a susținut, în această privință, că nu se poate considera că actele incriminate au fost săvârșite în cadrul atribuțiilor sale, dat fiind că actele menționate nu țin de competența anchetatorului de poliție, ci de cea a procurorului. În consecință, în opinia lui BK, calificarea adecvată pentru astfel de acte era cea de înșelăciune.
- 16 Instanța de trimitere a arătat în această privință că forma de înșelăciune invocată, care este constituită atunci când autorul obține un avantaj patrimonial în detrimentul victimei, profitând de eroarea, de lipsa de experiență sau de cunoștințe a acesteia, se pedepsește cu închisoare de până la cinci ani.
- 17 Spetsializirana prokuratura (Parchetul Specializat) a menținut însă calificarea de corupție. Instanța de trimitere a precizat că, în conformitate cu normele procedurale naționale, revine exclusiv procurorului sarcina de a defini capătul de acuzare, fără ca instanța competentă să îi poată adresa vreo instrucțiune în această privință.
- 18 Prin urmare, în cadrul procedurii principale, atât părțile, cât și instanța de trimitere și-au concentrat atenția asupra probelor sau a combaterii acuzației de fapte de corupție. Această instanță ar fi obligată să se pronunțe cu privire la acuzație astfel cum a fost formulată de procuror, și anume cea de corupție. În aceste condiții, în cazul în care ar pronunța o achitare cu privire la capătul de acuzare privind corupția, ea ar avea posibilitatea să aibă în vedere o recalificare a faptelor.
- 19 Potrivit explicațiilor instanței de trimitere, jurisprudența națională interpretează articolul 301 alineatul (1) punctul 2 din NPK coroborat cu articolul 287 alineatul (1) din NPK în sensul că instanța competentă îl poate declara pe inculpat vinovat pe baza unei calificări diferite de cea reținută inițial în rechizitoriu, cu condiția ca, pe de o parte, această nouă calificare să nu implice o modificare substanțială a părții factuale a acuzării și, pe de altă parte, să nu conducă la o pedeapsă mai severă decât infracțiunea care decurge din calificarea reținută inițial de procuror.

- 20 Astfel, instanța de trimitere explică faptul că, în temeiul acestei jurisprudențe, ar putea să rețină, în cadrul litigiului principal, calificarea drept înșelăciune, după cum sugerează BK, din moment ce această infracțiune se sancționează cu o pedeapsă mai ușoară decât cea aplicată în caz de corupție.
- 21 Această instanță adaugă că ar putea avea de asemenea în vedere recalificarea faptelor incriminate drept trafic de influență. Astfel, s-ar putea considera că BK a solicitat suspectilor plata unei sume de bani pentru a influența deciziile procurorului în cadrul exercitării atribuțiilor sale, pentru ca acesta să aprobe restituirea vehiculelor lor și să nu procedeze la inculparea lor. Sancțiunea aplicată pentru infracțiunea de trafic de influență ar fi de asemenea mai ușoară decât cea prevăzută pentru infracțiunea de corupție, și anume închisoare de până la șase ani sau amendă de până la 5 000 BGN (aproximativ 2 500 de euro).
- 22 Instanța de trimitere subliniază însă lipsa unei garanții referitoare la protecția dreptului la apărare atunci când instanța competentă decide să îl condamne pe inculpat pe baza unei încadrări a faptelor diferite de cea reținută inițial în rechizitoriul întocmit de procuror. În particular, această instanță nu ar fi obligată să informeze inculpatul în prealabil și nici să îi permită să își prezinte argumentele cu privire la noua calificare avută în vedere. În practică, inculpatul ar lua cunoștință de această nouă încadrare în hotărârea de condamnare.
- 23 Astfel, instanța de trimitere exprimă îndoieli cu privire la compatibilitatea unei asemenea practici cu dreptul Uniunii. Mai precis, în cadrul primei întrebări, această instanță ridică problema dacă pronunțarea unei hotărâri de condamnare pe baza unei încadrări a faptelor incriminate cu privire la care inculpatul nu a fost informat în prealabil este compatibilă cu articolul 6 alineatele (3) și (4) din Directiva 2012/13.
- 24 A doua întrebare privește cerințele care rezultă din articolul 47 al doilea paragraf din cartă.
- 25 Potrivit instanței de trimitere, obligația care i-ar putea reveni, în temeiul răspunsului la prima întrebare, de a informa inculpatul cu privire la posibilitatea de a reține o calificare a faptelor diferită de cea propusă inițial de procuror ar putea repune în discuție imparțialitatea sa, precum și caracterul echitabil al procedurii. Instanța menționată are în vedere, în această privință, două situații.
- 26 Pe de o parte, dacă instanța competentă informează inculpatul cu privire la posibilitatea de a reține o altă calificare avută în vedere din proprie inițiativă, precum cea de trafic de influență în litigiul principal, această instanță și-ar asuma, în fapt, funcția de acuzator. Or, în opinia sa, ar putea fi pusă la îndoială imparțialitatea unei instanțe care, din proprie inițiativă, sugerează o nouă calificare juridică, iar apoi pronunță o hotărâre de condamnare întemeiată pe această calificare, chiar dacă această instanță a dat în prealabil inculpatului ocazia de a se apăra în această privință.
- 27 Pe de altă parte, dacă instanța competentă informează inculpatul cu privire la posibilitatea de a reține o calificare a faptelor sugerată de inculpatul însuși, precum calificarea drept înșelăciune în litigiul principal, ar putea rezulta, potrivit instanței de trimitere, o atingere adusă dreptului de a nu se autoincrimina, precum și normelor privind procesul echitabil.
- 28 Instanța de trimitere a subliniat însă că, în cadrul litigiului principal, BK nu și-a recunoscut vinovăția pentru infracțiunea de înșelăciune, ci s-a limitat să indice că faptele astfel cum au fost prezentate de procuror trebuiau calificate drept înșelăciune, iar nu drept corupție.

- 29 În aceste condiții, Spetsializiran nakazatelen sad (Tribunalul Penal Specializat, Bulgaria) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curtii următoarele întrebări preliminare:
- „1) Articolul 6 alineatele (3) și (4) din Directiva 2012/13 se opune unei interpretări jurisprudențiale a dispozițiilor naționale – articolul 301 alineatul (1) punctul 2 [din NPK] coroborat cu articolul 287 alineatul (1) din [NPK] – care permite unei instanțe să efectueze, în hotărârea sa, o nouă încadrare juridică, diferită de cea din actul de acuzare, în măsura în care nu privește o infracțiune mai gravă, motivul acestei opoziții fiind aspectul că inculpatul nu a fost informat în mod corespunzător cu privire la noua încadrare juridică înainte de pronunțarea hotărârii și nu s-a putut apăra împotriva acesteia?
- 2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, articolul 47 al doilea paragraf din [cartă] se opune ca instanța să informeze inculpatul că va putea pronunța decizia pe fond pe baza unei încadrări juridice diferite a infracțiunii și să îi acorde, în plus, posibilitatea de a-și pregăti apărarea în raport cu aceasta, motivul acestei opoziții fiind faptul că inițiativa de a efectua această încadrare juridică diferită nu provine de la parchet?”
- 30 Prin scrisoarea din 5 august 2022, Sofiyski gradski sad (Tribunalul Orașului Sofia, Bulgaria) a informat Curtea că, în urma unei modificări legislative intrate în vigoare la 27 iulie 2022, Spetsializiran nakazatelen sad (Tribunalul Penal Specializat) a fost desființat și că anumite cauze penale aflate pe rolul acestei din urmă instanțe, inclusiv cauza principală, au fost transferate începând cu această dată la Sofiyski gradski sad (Tribunalul Orașului Sofia).

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 31 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 6 alineatele (3) și (4) din Directiva 2012/13 trebuie interpretat în sensul că se opune unei jurisprudențe naționale care permite unei instanțe care se pronunță pe fond într-o cauză penală să rețină o calificare juridică a faptelor incriminate diferită de cea reținută inițial de Ministerul Public, atunci când noua calificare nu este susceptibilă să determine aplicarea unei pedepse mai severe, fără a informa în prealabil persoana acuzată cu privire la noua calificare avută în vedere și, prin urmare, fără a-i oferi posibilitatea de a-și exercita dreptul la apărare în mod concret și efectiv în raport cu noua infracțiune astfel reținută.
- 32 După cum rezultă din articolul 1 din Directiva 2012/13, această directivă, care a fost adoptată în temeiul articolului 82 alineatul (2) TFUE, stabilește norme minime comune referitor la informarea persoanelor suspectate sau acuzate de săvârșirea unei infracțiuni cu privire la drepturile lor și la acuzare.
- 33 Astfel cum reiese din coroborarea articolelor 3 și 6 din Directiva 2012/13, dreptul la informare, menționat la articolul 1 din aceasta, privește cel puțin două drepturi distincte. Pe de o parte, persoanele suspectate sau acuzate trebuie să fie informate, în conformitate cu articolul 3 din această directivă, cel puțin cu privire la diferitele drepturi procedurale pe care le menționează acest articol, printre care figurează dreptul de a fi asistat de un avocat, dreptul la consiliere juridică gratuită și condițiile pentru obținerea unei astfel de consilieri, dreptul de a fi informat cu privire la acuzare, dreptul la interpretare și la traducere, precum și dreptul de a păstra tăcerea. Pe

de altă parte, articolul 6 din directiva menționată definește norme referitoare la dreptul la informare cu privire la acuzare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 iunie 2019, Moro, C-646/17, EU:C:2019:489, punctul 43).

- 34 Aceste norme urmăresc, astfel cum confirmă considerentele (27)-(29) ale Directivei 2012/13, să garanteze caracterul echitabil al procedurii și să permită exercitarea efectivă a dreptului la apărare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 iunie 2018, Kolev și alții, C-612/15, EU:C:2018:392, punctul 89).
- 35 Acest obiectiv impune în special ca persoana acuzată să primească informații detaliate cu privire la acuzare, inclusiv cu privire la natura și încadrarea juridică a infracțiunii, în timp util, la un moment care să îi permită să își pregătească în mod eficient apărarea, după cum prevede articolul 6 alineatul (3) din această directivă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 iunie 2018, Kolev și alții, C-612/15, EU:C:2018:392, punctul 90).
- 36 Respectivul obiectiv, precum și buna desfășurare a procedurii presupun ca persoana acuzată sau avocatul acesteia să fie informată în mod precis cu privire la faptele reținute împotriva sa și la încadrarea juridică a acestora pentru a putea participa în mod util la dezbaterile privind fondul acuzării, cu respectarea principiului contradictorialității și al egalității armelor, astfel încât să își susțină poziția în mod eficient (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 iunie 2018, Kolev și alții, C-612/15, EU:C:2018:392, punctele 92 și 93).
- 37 În speță, din formularea primei întrebări, precum și din informațiile cuprinse în cererea de decizie preliminară reiese că instanța de trimitere ridică problema întinderii obligației care revine unei instanțe care se pronunță pe fond într-o cauză penală de a informa persoana acuzată cu privire la modificarea încadrării juridice a faptelor incriminate.
- 38 În această privință, Curtea a recunoscut deja posibilitatea ca informațiile referitoare la acuzare transmise apărării să poată face obiectul unor modificări ulterioare, în special în ceea ce privește încadrarea juridică a faptelor imputate. Asemenea modificări trebuie însă comunicate persoanei acuzate sau avocatului său într-un moment în care aceștia dispun încă de posibilitatea de a reacționa în mod eficient, înainte de faza deliberării. Această posibilitate este avută în vedere la articolul 6 alineatul (4) din Directiva 2012/13, care prevede că orice modificare a informațiilor oferite în conformitate cu acest articol care intervine în cursul procedurii penale trebuie comunicată cu promptitudine persoanei acuzate atunci când acest lucru este necesar pentru a garanta caracterul echitabil al procedurii [Hotărârea din 21 octombrie 2021, ZX (Regularizarea actului de acuzare), C-282/20, EU:C:2021:874, punctul 29 și jurisprudența citată].
- 39 Considerentul (29) al Directivei 2012/13 prevede de asemenea în această privință că, în cazul în care, în cursul procedurilor penale, detaliile acuzării se modifică într-o măsură care să afecteze în mod substanțial poziția persoanei suspectate sau acuzate, modificările ar trebui să i se comunice persoanei respective atunci când este necesar pentru garantarea caracterului echitabil al procedurii și la timp pentru a permite exercitarea efectivă a dreptului la apărare.
- 40 În acest context, trebuie subliniată importanța determinantă a comunicării încadrării juridice a încălcării pentru exercitarea efectivă a dreptului la apărare. Astfel, această comunicare către persoana acuzată sau către avocatul său este indispensabilă pentru a-i permite acesteia să înțeleagă ceea ce i se reproșează, să își organizeze apărarea în consecință, precum și, dacă este cazul, să conteste vinovăția sa urmărind să demonstreze lipsa unuia sau mai multor elemente constitutive ale infracțiunii reținute.

- 41 În consecință, orice modificare a încadrării juridice a faptelor de către instanța care se pronunță pe fond într-o cauză penală poate avea o incidență determinantă asupra exercitării dreptului la apărare, precum și asupra caracterului echitabil al procedurii în sensul articolului 6 alineatul (4) din Directiva 2012/13.
- 42 Această situație se regăsește, pe de o parte, atunci când noua infracțiune avută în vedere cuprinde elemente constitutive noi, cu privire la care persoana acuzată nu a avut încă oportunitatea de a-și prezenta argumentele.
- 43 Într-o asemenea situație, este în mod vădit necesar, pentru a garanta caracterul echitabil al procedurii, astfel cum se impune la articolul 6 alineatul (4) din Directiva 2012/13, ca instanța penală care se pronunță pe fond să informeze în timp util persoana acuzată sau avocatul său cu privire la noua calificare avută în vedere, la un moment care să îi permită să își pregătească în mod eficient apărarea, și să ofere acestei persoane posibilitatea de a exercita dreptul la apărare în mod concret și efectiv cu privire la acest aspect.
- 44 În speță, din dosarul de care dispune Curtea reiese că instanța de trimitere intenționează să nu rețină calificarea de corupție săvârșită de un anchetator de poliție prin intermediul unui șantaj prin abuz de putere, reținută inițial de Spetsializirana prokuratura (Parchetul Specializat), și să îi substituie calificarea de înșelăciune sau pe cea de trafic de influență. Or, aceste ultime două încălcări ar cuprinde elemente constitutive asupra cărora BK nu a avut încă oportunitatea de a-și prezenta argumentele.
- 45 Pe de altă parte, chiar în ipoteza în care noua infracțiune avută în vedere nu cuprinde un element constitutiv nou în raport cu infracțiunea reținută în prealabil, astfel încât persoana acuzată a avut posibilitatea, în cursul procedurii, să își prezinte argumentele cu privire la ansamblul elementelor constitutive ale acestei noi infracțiuni, recalificarea infracțiunii de către instanța penală care statuează pe fond este totuși susceptibilă să aibă o incidență deloc neglijabilă asupra exercitării dreptului la apărare. Astfel, nu se poate exclude ca persoana acuzată căreia îi este comunicată noua calificare avută în vedere să își organizeze apărarea în mod diferit.
- 46 Mai trebuie subliniat că, în acest context, este lipsită de orice relevanță împrejurarea că noua calificare nu poate conduce la aplicarea unei pedepse mai severe. Astfel, caracterul echitabil al procedurii impune ca persoana acuzată să își poată exercita pe deplin dreptul la apărare. Or, severitatea mai mare sau mai mică a pedepsei aplicate nu are legătură cu aspectul dacă acest drept a putut fi exercitat.
- 47 Rezultă că o instanță care se pronunță pe fond într-o cauză penală este obligată, atunci când are în vedere recalificarea infracțiunii, să informeze în timp util persoana acuzată sau avocatul acesteia cu privire la noua calificare avută în vedere într-un moment și în condiții care permit acestei persoane să își pregătească în mod eficient apărarea și să îi ofere oportunitatea de a exercita dreptul la apărare în mod concret și efectiv în raport cu această calificare pentru a garanta caracterul echitabil al procedurii în sensul articolului 6 alineatul (4) din Directiva 2012/13. Necesitatea de a acorda un termen persoanei acuzate pentru a-și pregăti sau a-și revizui apărarea într-un asemenea context, precum și durata acestui termen sunt elemente care trebuie stabilite de această instanță în funcție de toate circumstanțele pertinente.
- 48 Interpretarea care figurează la punctul precedent este confirmată de obiectivele Directivei 2012/13. Astfel, după cum rezultă din considerentele (3), (9) și (14) ale acesteia, directiva menționată, prin stabilirea unor norme minime comune pentru informarea persoanelor

suspectate sau acuzate de săvârșirea unei infracțiuni cu privire la drepturile lor și la acuzarea care le este adusă, are ca scop consolidarea încrederii reciproce între statele membre și, prin urmare, facilitarea recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești, precum și a deciziilor judiciare în materie penală.

- 49 Or, astfel cum a arătat în esență doamna avocată generală la punctele 59-71 din concluzii, interpretarea reținută la punctul 47 din prezenta hotărâre, care ia forma unei norme clare și simple de aplicare în ceea ce privește obligația instanței care se pronunță pe fond într-o cauză penală de a informa persoana acuzată în timp util, atunci când această instanță intenționează să recalifice infracțiunea, contribuie la respectarea dreptului la apărare, precum și la caracterul echitabil al procedurii penale în statele membre. Astfel, această interpretare consolidează încrederea reciprocă dintre aceste state și, prin urmare, facilitează recunoașterea reciprocă a hotărârilor judecătorești, precum și a deciziilor judiciare în materie penală, în conformitate cu obiectivele urmărite de această directivă.
- 50 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolul 6 alineatul (4) din Directiva 2012/13 trebuie interpretat în sensul că se opune unei jurisprudențe naționale care permite unei instanțe care se pronunță pe fond într-o cauză penală să rețină o calificare juridică a faptelor incriminate diferită de cea reținută inițial de Ministerul Public fără a informa în timp util persoana acuzată cu privire la noua calificare avută în vedere, într-un moment și în condiții care i-ar permite să își pregătească în mod eficient apărarea și, prin urmare, fără a oferi acestei persoane oportunitatea de a exercita dreptul la apărare în mod concret și efectiv în raport cu această nouă calificare. Este lipsită de orice relevanță, în acest context, împrejurarea că respectiva calificare nu poate conduce la aplicarea unei pedepse mai severe decât infracțiunea pentru care persoana era urmărită inițial.

Cu privire la a doua întrebare

- 51 Potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituite la articolul 267 TFUE, este de competența acesteia din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate. În plus, Curtea poate fi nevoită să ia în considerare norme de drept al Uniunii la care instanța națională nu a făcut referire în enunțul întrebării sale. Astfel, împrejurarea că, pe plan formal, o instanță națională a formulat o întrebare preliminară făcând trimitere la anumite dispoziții ale dreptului Uniunii nu împiedică Curtea să furnizeze acestei instanțe toate elementele de interpretare care pot fi utile pentru soluționarea cauzei cu care este sesizată, indiferent dacă respectiva instanță s-a referit sau nu la acestea în enunțul întrebărilor sale [Hotărârea din 22 decembrie 2022, *Ministre de la Transition écologique și Premier ministre (Răspunderea statului pentru poluarea aerului)*, C-61/21, EU:C:2022:1015, punctul 34].
- 52 În speță, din explicațiile furnizate de instanța de trimitere reiese că aceasta are îndoieli, în ipoteza unei recalificări a infracțiunii de către instanța care se pronunță pe fond într-o cauză penală, cu privire la imparțialitatea acestei din urmă instanțe, atunci când noua calificare este reținută la inițiativa sa, și cu privire la respectarea dreptului de a nu se autoincrimina, atunci când noua calificare a fost propusă de persoana acuzată.
- 53 Trebuie amintit în această privință că articolul 3 și articolul 7 alineatul (2) din Directiva 2016/343 garantează prezumția de nevinovăție și, respectiv, dreptul de a nu se autoincrimina.

- 54 În consecință, având în vedere jurisprudența amintită la punctul 51 din prezenta hotărâre, este necesar să se considere că, prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolele 3 și 7 din Directiva 2016/343, precum și articolul 47 al doilea paragraf din cartă trebuie interpretate în sensul că se opun unei legislații naționale care permite unei instanțe care se pronunță pe fond într-o cauză penală să rețină, din proprie inițiativă sau în urma unei sugestii a persoanei acuzate, o calificare juridică a faptelor incriminate diferită de cea reținută inițial de Ministerul Public, inclusiv în cazul în care această instanță a informat în timp util persoana acuzată cu privire la noua calificare avută în vedere, într-un moment și în condiții care i-au permis să își pregătească în mod eficient apărarea, și a oferit astfel acestei persoane posibilitatea de a exercita dreptul la apărare în mod concret și efectiv în raport cu noua calificare astfel reținută.
- 55 În primul rând, trebuie subliniat că o normă națională care permite unei instanțe care se pronunță pe fond într-o cauză penală să recalifice infracțiunea nu este susceptibilă, în sine, să repună în discuție prezumția de nevinovăție garantată la articolul 3 din Directiva 2016/343 sau imparțialitatea acestei instanțe în sensul articolului 47 al doilea paragraf din cartă, chiar și atunci când noua calificare a fost reținută la inițiativa sa.
- 56 În această privință, Curtea a recunoscut deja că dreptul unui stat membru poate conferi instanțelor penale care se pronunță pe fond competența de a recalifica faptele cu care sunt în mod legal sesizate, cu condiția să se asigure că acuzații au avut posibilitatea de a-și exercita dreptul la apărare cu privire la acest aspect într-o manieră concretă și efectivă, fiind informați în timp util cu privire la cauza acuzării, cu alte cuvinte cu privire la faptele materiale care le sunt imputate și pe care se întemeiază acuzarea, și de asemenea cu privire la încadrarea juridică dată acestor fapte, și aceasta în mod detaliat (Hotărârea din 13 iunie 2019, Moro, C-646/17, ECLI:EU:C:2019:489, punctul 55).
- 57 Astfel, împrejurarea că o instanță care se pronunță pe fond decide să recalifice infracțiunea, fără intervenția în acest sens a Ministerului Public, arată că această instanță consideră că faptele incriminate ar fi susceptibile, dacă s-ar dovedi stabilite, să corespundă acestei noi calificări, iar nu că instanța menționată a luat deja poziție cu privire la vinovăția persoanei acuzate.
- 58 În al doilea rând, în ceea ce privește dreptul de a nu se autoincrimina, prevăzut la articolul 7 alineatul (2) din Directiva 2016/343, faptul că persoana acuzată sugerează o nouă calificare a faptelor care îi sunt reproșate nu implică, în sine, ca această persoană să își recunoască vinovăția în raport cu noua calificare.
- 59 În plus, în cadrul litigiului principal, instanța de trimitere a subliniat că, deși BK indicase că faptele astfel cum au fost prezentate de Spetsializirana prokuratura (Parchetul Specializat) trebuiau calificate drept înșelăciune, iar nu drept corupție, el nu își recunoscuse totuși vinovăția pentru infracțiunea de înșelăciune.
- 60 În orice caz, nicio normă de drept al Uniunii nu interzice unei persoane acuzate să admită că a săvârșit o infracțiune.
- 61 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la a doua întrebare că articolele 3 și 7 din Directiva 2016/343, precum și articolul 47 al doilea paragraf din cartă trebuie interpretate în sensul că nu se opun unei legislații naționale care permite unei instanțe care se pronunță pe fond într-o cauză penală să rețină, din proprie inițiativă sau în urma unei sugestii a persoanei acuzate, o calificare juridică a faptelor incriminate diferită de cea reținută

inițial de Ministerul Public, cu condiția ca această instanță să fi informat în timp util persoana acuzată cu privire la noua calificare avută în vedere, într-un moment și în condiții care i-au permis să își pregătească în mod eficient apărarea, și să fi oferit astfel acestei persoane posibilitatea de a exercita dreptul la apărare în mod concret și efectiv în raport cu noua calificare astfel reținută.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 62 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

- 1) Articolul 6 alineatul (4) din Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale**

trebuie interpretat în sensul că

se opune unei jurisprudențe naționale care permite unei instanțe care se pronunță pe fond într-o cauză penală să rețină o calificare juridică a faptelor incriminate diferită de cea reținută inițial de Ministerul Public fără a informa în timp util persoana acuzată cu privire la noua calificare avută în vedere, într-un moment și în condiții care i-ar permite să își pregătească în mod eficient apărarea și, prin urmare, fără a oferi acestei persoane oportunitatea de a exercita dreptul la apărare în mod concret și efectiv în raport cu această nouă calificare. Este lipsită de orice relevanță, în acest context, împrejurarea că respectiva calificare nu poate conduce la aplicarea unei pedepse mai severe decât infracțiunea pentru care persoana era urmărită inițial.

- 2) Articolele 3 și 7 din Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale, precum și articolul 47 al doilea paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene**

trebuie interpretate în sensul că

nu se opun unei legislații naționale care permite unei instanțe care se pronunță pe fond într-o cauză penală să rețină, din proprie inițiativă sau în urma unei sugestii a persoanei acuzate, o calificare juridică a faptelor incriminate diferită de cea reținută inițial de Ministerul Public, cu condiția ca această instanță să fi informat în timp util persoana acuzată cu privire la noua calificare avută în vedere, într-un moment și în condiții care i-au permis să își pregătească în mod eficient apărarea, și să fi oferit astfel acestei persoane posibilitatea de a exercita dreptul la apărare în mod concret și efectiv în raport cu noua calificare astfel reținută.

Semnături